

Бүгү чурттарның, пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

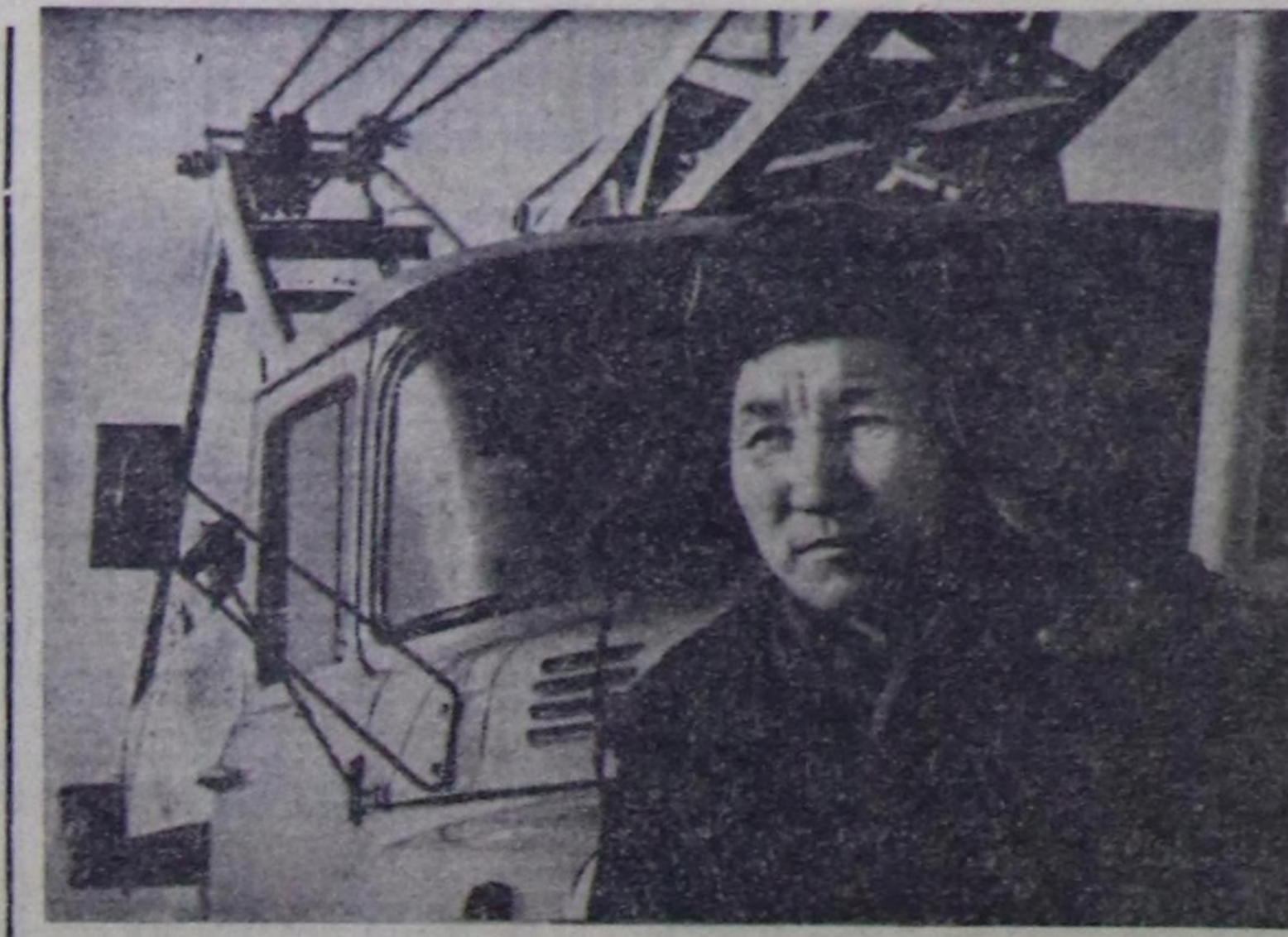
№ 43 (11241)

1980 чылдың февраль 20, среда

1925 чылда
үндүзлөтүнгөн

Өртөз 2 көл.

Февраль 24 —
соңгулдалар хүнү

Күш-ажылдың сагылга-чуруму — коллективтин көрүнчүү

СЭКП ТН-ның, ССРЗ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң болгаш ВЦСПС-тин «Улус ажил-агыйына күш-ажылдың сагылга-чурумун улам быжылгаарының болгаш кадрларның ажилдан үнөр-кирер чоруун кызырарының дугайында» дотазалы республиканың, өлтүрүт, тууг, транспорт организацияларында болгаш совхозтарда күш-ажылдың коллективтеринин улуг сонугурагын болдурган. Ол дугайында чагалар «Шын» солунун редакциясына изеп турар. Оларның авторлары бугурулге коллективтеринге сагылга-чурумун быжылгаарына чогуу чүү шалтыктап турарын, ол чептеринин ууттаары улус ажил-агыйының планнарын хуусаадан эрте үнүсидирине намыс хире улуг умур-дузалык болуру деп айтырылгала көл доктап туралар.

САГЫЛГА-ЧУРУМ КАЯ-ДАА ХЕРЕК

Сагылга-чурумун быжылгаар талазы-биле доктаа бол чугаа айтырыгын амы-далага шалтыктаарының толаргай программалар болур. А оон күнүстери бистерин боттарымыстан база улуг хамаарылгалар.

Кандыг-даа бугурулге черинге, ылангыя тууга, планның даалгаларының болгаш социалисттик хуулаагының күнүстери кадрлардан, кижилерден хамааржы кым-га-даа билдинер. Бистин ажил-агыйыны планга үндүзлөтүнгөн, бугурулге коллективтерини биле туудуш болгалар болганда, уластоо бугурунуң, коллектив, а ошкыш кижилер бугурунуң ажил шагып догуу-биле ажилдааның, сагылга-чурумун быжылгаарындан шитти түнүг хамааржыр болгай.

Ажилдың кадрлар айтырымын болгаш күш-ажылдың сагылга-чурумун талазы-биле доктаада айтыгын четтерер бистин тууг эргелелинде болгаш бистин бригадаларында база хамааржы турарын шүгүмчүлөкчү бугу-биле минир черек.

Туугуларын ажилдан үнөр-кирер чоруу бисте ам-лаа хой бооп турар. Чүгүл чоруу чылын «Кызыл тууг» эргелелинде дөргөн хире кижилер бугуру чылдагалар-на-биле ажилдан үнүп чоруктан. Олар-ның аразында күш-ажылдың сагылга-чурумун үрөөн дөш ажилдан үнүрткенер база бар. Чөптүг болгаш чөптүг эвес-даа чылдагалар-биле ажил шагы үзүр, административниң чөптөрү-биле кыска хуусаалык шөлөз алыр чоруктар хой. Ажил шагы аргалаашкын соола үзүр, прогуд кылдыр, а оон кедерее экирткер сергиди черге кирер кижилер бесте бар. Бугу чүгүл чоруктуу турары дөргө, чүгүл кижилеринде ажилының кошкан эвес, харын база кижилер бугурун хары-салгалар чедир билбесин, шитти түнүг дөш сагыш салбаан бадаткан факт-барымдалар-дыр. Чүгүл ажил сагылга-чурум-биле эки түнүгдери чедип ол болуру билдинер.

Туугу планн хуусаадан эрте күүсидирине шалтыктап турар бир чептес чүгүл-бедик мергежилди туугу кадрларын ол-бо бригадалар, харын база эргелелер аразында «хуулаажыр», оон кедерее улуг төлөп алааш, оларын элсидир, чангыс черге быжылга, ажилдатас чоруктар болур. Бистин «Тыва тууг» трестин мындай чиктерин хойну көргүзүп болур. Ол дөргө, шитти түнүг эвес, а кызым, боттарының уластогунун арга-ажымын болаар, шын эвес практика дөр мен. Мычангап харын доктаада «халымктарыны» айттып, ажилдан хой катап үнөр-кирер, ол-бо коллективтерге шилчир кижилерин ажил стажын үзүлгөн деп санаар дугайында айтканы дык-ла шын-дыр.

Чангыс коллективте үр чылдарда доктаамал ажилдаан кижилерге пенсиялар үнүгдө немелде хуу төлөөр дөшн база тергин эки-дир деп болаар мен. Бир эвес кижилер бугуру шилчир алган профессионалы шынчы бооп, бир коллективке чангыгын, үр чылдарда ажилдаа болза, ажил-херек-ке-да, ал-бодуна-даа ажилгыт.

Ажил шагынын минута бугурун чөп ажилдарын, бугурулге курамыларын дилеп тывары, оларын бугурулгеге шилчир чугула айтырылгар деп партия айтып турар. Бисте бо талазы-биле байдал кан-

дыгыл? Ам-даа четтес деп ажим-биле чугаа-лаа херек. Ол туугу организацияларын уугуруччулардан болгаш инженер-техниктиг ажилдачылардан, а ошкыш ортумак эволюция ажилдачылардан, бригадирлер бистерден-даа хамааржып турары билдинер. Чангыс чиктеп ап көрөлинер. Бистин трест болгаш тууг эргелели-даа чыл сангыла-ла туугу планнарын додур күүсидир көрбөз деп болур.

Чүгүл бистин «Кызыл тууг» эргелелинде 1979 чылда барык бир чүс кижилер туугу кылдыгын. Эм Март-оолдун он-на кижилер бригадалык бо талазы-биле рекорду тургускан: прогуд 37 кижилер болган. Мычаарга А. Пашков-туг болгаш мээл уурткан бригадалык туугула 16-16 кижилер ажил шагы үзүлгөн. Ол шап-үни рубльче шилчире бола, муң-мун рубльдин тууг-монтаж ажилдары чедир кылдыгын-дыр. Бистин тууг эргелелинде административниң чөптөрү-биле шөлөз алыр чоруктардан болдурган чидирлер улуг. Бистин бригадалар он чиктен ажил шагы эртен чылын 92 кижилер болган. Ол дөргө чамдык кижилерин болуун хары-салгалар чедир билбес, бичиле чылдагалар-биле шөлөз дилээр, шитти ажил-херек дөш сагыш аарбас чоруудан бооп турар деп болаар мен.

База бир чикер. Ол база-ла сагылга-чурумга хамааржыр. Чамдык ууртукчулар бугурулгенин шитти сагылга-чурумун тоомча чок көр чоруктар бар. Чөгү-на мындай хары-салга чок чоруктан бистин болгаш эске-даа бригадалар туугу матери-алдарын чогуу үзүлгө алас, анаа тууг ууртга таваржып турары чангыт эвес. Оон ам чамдык ууртукчулар туугуларын ол-бо туугуларга «ооктар», кол көрөөлгү туугдан чармыктыр-дыр. Чөгү-на мындай чылдагалардан эртен чылын 410 кижилер чиктен бооп турар. Ол-тур, ажил-агыйы эвес чоруктуң түнүг. Мыча кижилер бугурун додур ажилдаа болза, барык 58 муң рубльдин тууг-монтаж ажилдарын бригадалык үзүлгө кинир ажилдаар аргалыг турган бис. Ажилдың кылдыр норма-чигээр додур болгаш ажил күүсидире база-ла сагылга-чурумдан хамааржыр. Ажил шагынын минута бугуру намыс хире үнүгдир деп чүс мындай чиктеп көстүп келер. Лашык бир шак шитинде ортумак-биле 100 туугурун салыр дийик. Ону хемчээр болза, 2,25 кубометро хананы салганга дөшнөжү азы 73 рубльдин тууг ажилы кылдыгын-дыр. А бригадалар бир ажил үнүгдө чангыс-ла кижилер хуу үзүп, чурум үрөөн, прогуд кылган, азы анаа туугурун болган болза, каймы хире улуг чыгыр-дыр!

Сагылга-чурумун быжылгаар дугайында доктаада хол-биле кылды ажилды кылдырарынын, аныктар-биле кижилеринде ажилын экижидиринин дугайын оозалап айтканы. Доктаада бо айтыр талазы-биле партия, хой-нитти организацияларынын хуу бугу боттадыгын чорудар программалар база толаратыгын, Ону бистер боттарымыстын ажилымыска ууртулга болдурган, күш-ажылдың сагылга-чурумун улам быжылгаар, кадрлар-биле ажилды экижидирин чедип алыр ууртук бис.

Соңгукчуларның А. А. ГРОМЫКО- биле ужуражышыны

Тайбын дугайында сагыш салышкыны делегейде баштайгы социалисттик куруенин политикасында эл чол чүгүл болуп келген, болуп-даа турар болгаш болур-даа Бистин партиямыстын болган чааа-выстын дүшкүрүлгү чорукту чыгарылдырарыңе чайгылыш чок улаанышкынын совет кижилер бугуру чүгүлгү-биле болгаш дөшнөжү турар. Амгы соңгулда кампаниямын чоруп турарынын үзүлгө ол ола чырыкылдары илгерилеттинер турар.

Февраль 18-те Москва чанын Калнинитрал соңгулда окуртувун соңгукчулары Россия Федерациямын Дээди Соведине, депутаттын канцелязия — СЭКП ТН-ның Политбюро кеңигүүн, ССРЗ-ниң дашкы херектер министри Андрей Андреевич Громыко-биле ужурашкан.

СЭКП ТН-ның Политбюро-нун составын эл Л. И. Брежневти баштап хуулуугу президиумга ужуражышкынын киржикчилери улуг көзүлүшкү-биле сонган.

Тароң чуртук күчү-шылды эрештургугу ажил ижи-биле быжылгаар деп совет кижилерин чангыш чок күзелигин дугайы, В. И. Ленинни төрүтүгүн хуулуугу бээр 110 чыл оюн төлөтүп утукту дөш социалисттик чарыкша коллективтерин чөптөрү-биле бистин дугайын ужуражышкынын киржикчилери чугаалаан. Депутатка канцелязия амыралык оруунун дугайын бугурулгени кижилер — механика додур чыгылаанга тавыштырган.

Чымылганга чымыл-биле утуктурган А. А. Громыко чүс чугаалаан.

Шитти политиканы айтырылгала болгаш улус ажил-агый планнын күүсидирине ол доктааган. СЭКП-нун уугурулазы-биле бистин уугурулазы СЭКП-ниң XXV съездинин экономикалык болгаш социал программалар боттадыр дөш шугуру ажилдап келген. Беш чылын эрт-

кең чылдарында улус ажил-агыйынын, эртемниң болгаш културанын дөшкүлүгүн, чоңуну чаагай байдалын бери-деринге, ССРЗ-ниң камгалаар аргазын быжылгаарына бугурулгелер боттук базамын кылдыр арганы ол берген.

Соөлү он чылда, чеген чылдарда, дүшкүрүлгү чорукту чыгарылдырарынын политикасында кирегишкынер тургаж, делегей харылааларында эки талазынче чугула эргиде болганын делегейин чөптөрү-биле хуулуугу көрүп турар деп, оратор айткан.

Делегей аразында хой чүгүлдерин чедип алыр аргазы болган. Кол түнүг чүл дөргө дөшкүлүгү он чылда совет кижилерин тайбынын байдаларында чурттап база ажиллап турары ол болур.

Ол төгүлгү челишкын хамыктын мурунда Совет Эм-лели, социализмниң эске-даа акы-дуума чурттары боттарынын күчү-шылды эрештургугу ажил ижи-биле болган. Тайбынын программалык боттадырлар турар чогууна харын Совет Эм-лелин куженишкынеринин, бистин өнүктөрүшкү-биле болгаш ажилдачыларынын ижи-биле быжылгаарынын ачындыла 70 чылдарда делегей политикасында чаа болушкун — дүшкүрүлгү чорукту чыгарылдырарынын тыттып келген, ол куженишкынерин тайбыга ылашкылыг эске күүсидир берген.

Стратегтик шавар халдаашкынын боо-чөптөрүн кызылдарлар дугайында эртен чылын совет-америка керөөгө ат салганын дүшкүрүлгү чорукту чыгарылдырарынын орунуга чугула улуг базам болган деп, депутатка канцелязия оозалап демдегелен.

Ынчалар дүшкүлүгү чорукту чыгарылдырарынын делегей харылааларынын ажилдачыларын ажил-агый-биле кирген, чыгарылдырарынын салым-чолуун дугайында айтырыгын чангыс чурт турарында шиттирлеп шылаас, чүгө дөргө делегейге оон талаалары ажалж хой болгаш барымдааны бар. Чыгарылдырарынын шылгалдарда таваржып тургаж, ол чурттап, америка администрацияны ону хөргүлүп кааптар дээр амгы ораллажышкынына чорукту чыгарылдырарынын бугурулгелерин тыттып келген. Вашингтонун политикамын «соок дайыны» эргилишкыни база дагын илереп келген деп, министр чугаалаан.

Афганистанда болган ону доданыр бугурулурунун туугу харылааларын болгаш оларын дараалашкан бөгүн делегей эки билер деп, оратор демдегелен. Дашкаартан агрессияны өйтүр шаварга афганларга дөшкүлүгү кергүсидир эске соорула Совет Эм-лелин чөптөрү болган чок-даа.

Л. И. Брежнев ол айтырыгын чөптө чаа хандыр тайылдырлаан. Бугурун тайылдырларын чааа-лашкынынын мындай, Совет Эм-лелин шак мындай кылдыр кылдыр алар. Америк администрацияны Чоокку болгаш Ортоаа Чөөн чүс девискеринде политикамын, нефть байлаалары чурттары аскаага амынган арын бижир тууг, а чогуу уткамын-биле алыр, ол байлааларын болуун холугу алыр, болуун девискеринде хой муң километр иракта тууг девискерлерге АБШ-тин илерит холгаарлаашкынынын намын кабарлар дөр болуун планнарын ол административниң чажырысар ораллажышкынына депутатка канцелязия доктааган.

«Кылат кезер» ойнаасар чүгүлгү соөлү үзө Вашингтонга чам улуг-биле илереп орар. Бо оюн ону ойнаасар турар кижилерге эки чүгүлгү бербес; ол оюн — тайбынын херөөгө амылгыт оюн. Тайбыны ылашкылыг күнүсидир боттарынын политикамын болгаш боттарынын ажил чөптөрүна чөгүлүгү тываларын моорган кылбай барып шылаас болгаш мындай

Вей-оол Самданович Са-рылар «Тыва илээ тууг» трестин Кызыл-Мажалыкта № 741 көмүр чоруу механи-застаттынган колоннасында ав-токран башкарычылап ажил-даа-ла 10 чыл ашкан. Бо үе-ни иштинде ол кызым ажилдап, бодунун мергежи-линге эвээс эвес аныктарын өрөткен.

Техникага каныгы, ажилы-га хары-салгалыг чоруун көр-гүзүп, Вей-оол Самданович бугурулге нормалын доктаамал амыр күүсидир, чангыс эвес удаа шакнадып-мантадып, муракчыларын олурунда доктаамал чоруп турар.

Амгы үеиниң улуг-даа, биче-даа, туугуларына иран чоңка ажилдары берге, бил-чүг, көлөз тууга ылашты ар-гадан чүгүлгө, башкынын фундаментиин салдыр, оон ажыс улуг. Ол күш-ажылдың бугурулурунун баш-каары бодунун ымак мерге-жилинге чөргөзгөндү чуга-лаар.

ЧУРУНТА: авторан баш-каарычы Вей-оол Самдан-ович Сагылар.

В. КАРА-САЛДЫН ФОТОЗ.

20100 ГЕКТАР ЧЕРГЕ

Бистин «Тивелге» совхоз ону беш чылдык соөлүгү чылда 20100 гектар черге та-раз болгаш мал чени култу-раларын чажып тарыр. Чакы хову ажилдарына үрөөн аргала, бестекс турарын бис хову-шаварга хар доктаадыр ажилдарын каалар поруларын дугайы агро-ном А. Сувер-оол мынчаар чугаалап турар:

— Бо чамы чажар үрөөнүн аргалааш, шыгжап алыныс. Чангыс чылдык ууштер үрөөн чедиптес. Тарыга шөл-дери хар шыгы-биле эки хан-дырлар дөш 2, 3, 6 дугаар бригадалар девискеринде 1500 гектар черде хар шыгы доктаадыр ажилдарын чоруту-вус.

3. ТЕЖИТ.

Кызыл район.

Тыва АССР-ниң Дээди

Совединиң

Президиумунун

Хундулел бижин-биле

М. Ш. Даванан шанаар

дугайында

ТЫВА АССР-НИН

ДЭЭДИ СОВЕДИНИН

ПРЕЗИДИУМУНУН

Ч А Р Л Ы

Республиканың совет, ажил-агый органдарына хой чылдарда үр-түңелдиг ажил-дааны дөш база төрүтүгүн хуулуугу бээр 60 харлааны-биле холбаттыр Өвү районда № 1473 окур-бугурулге уластогун мастер Монгуш Шининович Даванан Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунун Хундулел бижин-биле шанаар.

Тыва АССР-ниң Дээди

Совединиң

Президиумунун

Хундулел бижин-биле

Д. Д. Даганын шанаар

дугайында

ТЫВА АССР-НИН

ДЭЭДИ СОВЕДИНИН

ПРЕЗИДИУМУНУН

Ч А Р Л Ы

Көдээ ажил-агый бугуру-лгенин хой чылдарда үр-түңелдиг ажилдааны дөш база төрүтүгүн хуулуугу бээр 50 харлааны-биле холбаттыр Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунун Хундулел бижин-биле Өвү районда «Торгалык совхозтуң хойжуу Доржу Доржуевич Дагванан ша-наар.

Тыва АССР-ниң Дээди

Совединиң Президиумунун

Даргыз М. МЕНДУМЕ

Тыва АССР-ниң Дээди

Совединиң Президиумунун

Секретары С. КРАСНЫЙ

Кызыл хоорай, 1980 чылдың

февраль 19.

АПРЕЛЬ 19 — КОММУНИСТИГ СУББОТНИК ХҮНҮ

300 КИЖИ ҮНӨР

В. И. Ленинниң төрүтүгүн хуулуугу турсааткан комму-нист субботникти апрель 19-та эрттирер дөш Москва-ның мурнакы бугурулгелерин аргалаашкынын дөшнөжү ажилды байыраалы бесте колдорулушкун эрттирер ажилдагылар коллективтер амыралык планнап, суббот-ник штабтарын тургузуп турар.

Кызыл районун «А Улуг хуула» совхозунун ажил-иш-чирин ол хуу кылдыр ажил-даары чокта чаа болган хуу-рала чугаалаашкан. Совхоз директору Х. А. Монгуш дар-гадан субботник штавы 11 кижилер тургустунган. Тус-

МАЛ КЫСТАГАДЫЫШКЫНЫ ХУНУН, КОЛ АЙТЫРЫЛГА

Чедикшиктерден ангыла ажилда бар чептеринин хуу-лаашкыны эртен эвес. Район-нун совхозтарында мал чени-ни курааларына хуу эртенге туду-на эвээлгү орар Тозар-гааларга, районда 846 тонна эгел, 78 тонна хоолууг чөм эртен. Ону район бугурул-гүл чаш малга бөзгө, бесте мракта челишпес. Ынчалаш районун ажил-агыйлар боду-н чөптөрүн немей өсөртүр ууртга таваржып турар.

УЖУРАЖЫШКЫН ХУРАЛДАРЫ Э р з и н

РСФСР-ниң Дээди Соведине соңгулда талазы-биле Ча-лаанын № 941 соңгулда округундан депутатка канцеля-дия Тыва АССР-ниң Минис-тер Чөвүлелиниң Даргыз Чимит-Доржу Байырович Ондар-нын соңгукчулар-биле ужуражылга хуулуугу Эрэниде районун Култура бажымын-га болган.

Депутатка канцелятия бугу-рулгелер кижилер — районун ууусу контрол комитетин даргыз Ч. С. Чалырап кан-целятия додур намдарын, ажил-чорудулазын чыгалганга хуулуугу коммунисттер-ниң болгаш партия кеңигүүн эвөстөрүн бугулаас боттугун

Ужуражылга хуулуугу түнүгдө РСФСР-ниң Дээди Соведине депутатка кан-целятия додур намдарын, ажил-чорудулазын чыгалганга хуулуугу коммунисттер-ниң болгаш партия кеңигүүн эвөстөрүн бугулаас боттугун

РСФСР-ниң Дээди Соведине соңгулда талазы-биле Кы-зылдың № 940 соңгулда округундан депутатка канцеля-дия Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунун Дар-гыз Михаил Клевич Мендуме-биле Тогуу районун соңгукчу-ларын ужуражышкын хуу-луугу район төлөгү болган.

Депутатка канцелятия бугу-рулгелер кижилер — ууус депутаттарынын Тогуу рай-онун соңгукчуларын даргыз Д. О. Дарган эртен соңгулдадан бо соңгулда чедир районун социал-экономикалык хөгжүдө-лүгүн доктап, депутатка кан-целятия додур намдарын, ажил-чорудулазын чыгалганга хуулуугу коммунисттер-ниң болгаш партия кеңигүүн эвөстөрүн бугулаас боттугун

АМДЫГААШТАН БЕЛЕТКЕНИР

Кыштагалашкын бо хуу-нерде мракка Монгуш-Тайга ра-йонда бай эвес эртен турар. Районун совхозтарында 12-636 хой соодапкан. Оларын хуу-раганын оңта. Бо чакыс хойжуларын, сакмачылар-нын эрештургугу күш-ажыл-нын теректи болуп турар. Чаш хураганынын шүтүзү дугурааш. Аарыларга уур тарышкынына оларга чо-руткан.

Хойжулар ортуузда кал-барган социалисттик чарыштын.

түнүгдөн үндүргөн. Январда чарыштын тарышкыныне тус-туугула 300-тен 350 кедер келген. «Малчы» совхозун боттук хойжу быжылгазы (бри-гадир И. Шилей) шыла-разы. Бо бригадала 3035 хуу-раган хормача чок алдыган. «Мөгөн-Бүрен» совхозта амык коммунист С. Иргитке уурт-кан ушкы хойжу бригада я-варыда эки ажилдаан. Бригада кеңигүүнү 2462 хураганын оңта-менди доруктуруп турар-лар.

Совхозтарын хойжу бри-гадаларын аразында чарыш-тын тарышкыныне база илереп келген. «Малчы» совхозун боттук хойжу быжылгазы (бри-гадир И. Шилей) шыла-разы. Бо бригадала 3035 хуу-раган хормача чок алдыган. «Мөгөн-Бүрен» совхозта амык коммунист С. Иргитке уурт-кан ушкы хойжу бригада я-варыда эки ажилдаан. Бригада кеңигүүнү 2462 хураганын оңта-менди доруктуруп турар-лар.

Совет Тыванын литературасы болгаш уран чулуу улустың чидиргити таварышкы. 1990 чылдың февраль 19-та ур болгаш аар аарзынын соонда болууну чурталгазынын чедер дартку чылдына доотун артиртыва драматургиянын үндес лекциялерин бирези, РСФСР-ин алдарлыг, артизи, Тыва АССР-нин улустуң артизи, СССР-нин Чогаалчылар элчилеги кижигуну, республиканың чергиди персоналдыг писменер Виктор Шогжалович Бал-оор.

таш үлгүстү аас чогаалымыз чыкчымыз. Оңой-той мээри үлгүстү. Алар хай-хай.

В. Ш. Кек-оол чочунт амырдын ханы билдир, үе билдиреде бене бызыл чоразан оң чогаалды болуушуктун иң пынгын биле алардын түр бар болгаш баянк изейдиг уйкалы.

В. Ш. Кек-оол хай-пийт амырды алгаш ийдепелдир кижил чораян. Биздл хойрай Советиян депутатин чогулдуп, эзын каш чылдын ний дургутула РСФСР-нин драматургия талазы-биле К. руне шыалганын комиссиязынын, РСФСР-нин театр ний тилелин чүвүлелин кижигүч болуп чораян. Анын тарын саягы товонгм сар дымныкчы, театр баш музика уран чулунуң ийдепелди сурталчымы болуп келген.

В. Ш. Кек-оолдун чогаалдык ажы-чорулданын Т. роиз чурт белин-биз уйкала. Оң «Хундудейл Демалды» оң деңбиз, хай-хай чоразан биле, РСФСР-нин болгаш Т. ас АССР-нин Дзиди Советтеринин Президиумунун Хундудал бижиктери-биле шыалганын, РСФСР-нин азылгит атыын. Т. ас азылгит атыын. Т. ас азылгит атыын.

ЧУГУЛА ФАКТОР

угландарыны билдиргир. Чаа демократиягы Афганистанныг ууртуулгазы Пакистан биле харызаалары чогучумдуу болгаш чаагы кома-хелбээ турарын дегинир дээш, ийрчүтүң азияныкызыгарларны табыынчың, найырал-кыг болгаш нады ашылды-лытаныңкызыгарларын болу-тур дээш туркут турары-нигити билдиргир. Билчаарга Пакистан болуңуң комажыны-ол булуңгир хөнүңүң утуш-тур баардан туркум, ха-ның болуңуң дегискээ-девискээрчиң чепсизиниң уургушунуңар, хаала-зыңнар үлгүдигирчиң арганың империализмге халелдигитиң

дына улуг кичизгейи салга
Делегейге тайбың болга
дүшкүрлүг чорунту чавыры
дылары азш демиселче бол
тарынын өскөрлүш чоң уг
нышкынын олар бадытка

Афганистаннын болгаш Пакистаннын арасында карысааларже улуг кичизгей

Г. БЕРНАДСКИЙНИҢ фототр
СЗТА-ның фототехниказы

18-те ПЭР-нуу сеймилени
хуралы болган. Анза М
нистрлер Чөвүледиңи с
ыныга өскөрдүн шыңына
ында айтырыгын чуғала
жыл көргөн.

Ажылап туруп албан-д

САН-ХОСЕ. (СЭТА). То
Американы од чуртунуу
тазига шериг дуаламы

Ылаңғыя бүүректеринин
ажылдаарының суларанын-би
ле холбантыр эмнээшкенин
күштүг хемчеглерин ап тура

жааландан хостаар дугайны
илер кылган билгиринишк
Министрлер Чөвүлелиниң ла
азы П. Ярошевичтен ке
ен деп сеймниң маршалы
Гуцаа дыкнаткан. П. Яроше
вичиниң дилзон сейм хантыры
берген.

шериян болгаш полициязын каларлар-биле болгаш бо-чосек-биле быжыггаары корум чурум чок чоруктар-биле демиселдин аргаларына өөредери баш удур көрдүнген. О. республикаже далайың аме.

Америк администрацияның аялдап кылган бө бүгү планы Сальвадорға национал-хосталгалыг шимчезишкени кошкадыр болган эрте-чагырға сальвадор улустуң буу-

дууг төлээлхчлэрийн кирибес
сорулга биле. Сальвадорчу
християн-демократтыг партия-
зынхыг барынх үмэлдэг хэжи-
нх төлээлхчлэрийнхид тур-
густунган чаахтыг бийжтгээ-
рын оралдажын турар.

1979 чылыа экономиканын туруш чок болганынын, кудулап балымшкынын, ажыл чоктарнын салымнын озулдезинин кол чылгаалам болгандеп чуулде оозалап демгелдээ.

УЛУГ ЧАЛГЫГ ТЕВИИ-БИЛЕ

(Улангын. Элеги № 40 «Шына») II.

УЛУГ чалгыг тевий-биле Көк-оол улам бурунгарлап, калдыр-бедик арттар ажар дээр кижиге демейтпей тутуулар болза, ооң шымык бажына чедер дээр бузуурдиг базамын уламчылашпаан кел чоран. 1940 чылда Тывага театр талазы-биле бедик билиг тускай эртемчилерин Москвадан келген, ол-ла чылдыг күзүндө Кызыл театр студияны организацтаан оон тогузунда ажыгыга эртемчилең болган.

Эд баштай келген дуржуулаңыг режиссер башкы И. Я. Исупов-биле 3. Көк-оол дооран-на өнүктүлгү, оон сумелерин аңа эгелген. Чугаа баштай «Хайыраан бот» деп шилден эгелген. Виктор Шогжапов оон утказын бөдүрү-биле аңаа чугаалап берген.

Бодан кылган, сожеди аңа-дир. Ыңалажок оон орус дилче огулдурунар, а оон соонда калы ажылаар бис деп, режиссер аңаа сумелер. Автор үр, шымыккай ажылаар, «Хайыраан бот» мур-нунда бижиттинген «эзиз» эртерин, барык-ла эд кылган соонда, оон дилче бөдүрү-биле огулдурунар, театрға эгелген. Иван Яковлев оон дилче чок, көчүт кижигеңилең помчалар.

Уугу-орус чогаалчы А. Островскийни «Чайник» деп шилденген, делегей каласкын «Ромео биле Джульетта» дөмөлөшкөчүлүктө, черле эки-дир-дээр база катан сумелерин килген. Оон соонда «Хайыраан бот» театрын сепелазан дүшлөс алдым фонд боту берген.

Виктор Шогжапов калдыр-бедик чалгыг бегелген, оон калы-ла өнүктөгөчүлөр, мотан-шыларын чалгыг тевий-биле. Дөртен чалгыг тевий-биле.

эгеңде шилерин театрға профессионалдыг бедик деңгелге турдузуп эгелей берген. Ыңаи артистер анык, билиг-мергежил-лаа калдыр көчүтү аэс турган. Д. Фурмановтун «Уймен» деп шилени режиссер М. Я. Исупов белектер турда, чамдык берге сепелар-да болушкунуларын оон хире кататпап кээр, оон киржикчилери аныктар беким мотан, шылап кээр. А ол шилге кичаң ботолон коммюсарыга ойнаа Көк-оол черле тоовас, ойнап турда, сагыш-ла.

— Не, оодар база катан бажылаң эгелээңилер—дээр, көчүтү, баштай, тымык чугаалар-биле өөрүн ол дооран-на хей-эң килерте турган.

Чылдар болгаш кижилер

Шилерде мадырларын омур-хевирин шил тып, ишти-ка сагыш-сеткили малаңгыг илеридиринге театрың боза-галың эң баштай арта бастан аныктарга ол ботолуң тымыктыг сумелерин бот-ла бээр турду. Студияга өөрүлгөңин үшкү чылдык театрың чогаалчы ажымын кол берген «Хайыраан бот» белек-көчүтүлгү килген. Шилениң кол рольдарыга анык артистерин килгилгел болгаш берген бот-ла туруп кээр. Ыңаа болушкунулар—шалаңымы эртин Тыванын амырлары. Оон ол чер көрүрүр апар. Хам-оолдун омур-хевирин тургузуп шылап баштай ойнаа артистерге нарын болган, белек-көчүтүлгүлөр көрүрүргө-ле, авторун сагымынга кетес.

— А-дир, дүңдүлэр, чам-дык, калдыр, овууруңуң чугаала, кижиге омур-хевир аңаа кетес-тар—дээр, Көк-оол бир белекче үзүлгө, чамдык дөртен кеткеш, орба, дүңдүрүн

туткаш чамдык бөргө, режиссер Иван Яковлев беким кай-гай берген.

ШИИ бүрүзүн мадырларын амырлары, аажы-чаны, омур-хевирин аңа-аңгы. К. Симонювтин «Орус кижилеринде» комиссар Васинин ролон кууседи бергенде, ол Төрөн чурт дээр амы-тымык харам чокка берген ботолуң мадыр апарган турар. С. Токанов «Тонгүр-оол», «Ботанган күрөң» деп шилеринде Семис-лама биле Хордуулан, Буртүгүтүлгү И. Шагжынов «Ажар бу-ламптуулаң» Ширэ-ламын ролдарын бот-боттарыга дөмөлөшкөчү, кара сагыштыг, калдыр дайымын кылдыр көр-раан.

Театр Тывага тургустуну кээрден эгелээң, тогуз-дүң чамдык Виктор Шогжапов-биле барык-ла үрүктү, калдыр ажылаң чордуусу. Шилге эки-де ойнаа ийин, көчүт тымыгың, салым-чаланың кижиге. Ол черде калдыг ролга ойнаа дээр! Баштайгы үеде калдыр ролон ойнаага беким улус аажок согуургаар турган болгай—деп, сурагың хоочун артист Максим Мун-зук сеткиң калыг чугаалап турар. Оон калды болгаш база талалыга эвес.

Чоңуң аңа-бүрү кесекте-риң амырларың, аажы-чаны оон калы сагыштыг билир база оон көчүтү кичигеңил хайтарга чораның өскө-лөрдө ылагалың. Ол артисти амырларыңын хой нурууң Тыванын бүгү ботолуңарын эр-тир кезиринге эртерген, аңгыг, чалаг, төсөлгү, төрөгү чоруп, а союулаң машина, самолет дээр мунуң хөлгөң чок.

Төрөн Тывада барбаан, чегең чегин-лаа чок ийин. Ол чораш, лиз-бүрү ажи-мергежил, аажы-чаның кижигеңилең ууружун, чугаала-жар чоран мотан. Шилерге артист кижиге омур-хевирин бот-боттарыга дөмөлөшкөчү кылдыр тургузунга ол оңаа чугаала болур. Амырлар—школа дээр, оон хойну өөренир апар—деп, ол чугаалап чораш. Ону Көк-оол ыңаа ажылаң-лаа чораш. «Ах, чаржын аа!» деп шилени бижирде ол Уугу-Хем районда ыңааңың бар колхозка ай хире чурттааң. Оон аныктарын амырларыңа болушкунуларын көрүп шылап алгай, ол шилени чогалдырыңа база дузалыг болган. Бо комедия ыңаа-даа болза, көрүчүлериң база аажок согуургаар. С. ШОГУ, (Улангын).

раан: — Театр Тывага тургустуну кээрден эгелээң, тогуз-дүң чамдык Виктор Шогжапов-биле барык-ла үрүктү, калдыр ажылаң чордуусу. Шилге эки-де ойнаа ийин, көчүт тымыгың, салым-чаланың кижиге. Ол черде калдыг ролга ойнаа дээр! Баштайгы үеде калдыр ролон ойнаага беким улус аажок согуургаар турган болгай—деп, сурагың хоочун артист Максим Мун-зук сеткиң калыг чугаалап турар. Оон калды болгаш база талалыга эвес.

Чоңуң аңа-бүрү кесекте-риң амырларың, аажы-чаны оон калы сагыштыг билир база оон көчүтү кичигеңил хайтарга чораның өскө-лөрдө ылагалың. Ол артисти амырларыңын хой нурууң Тыванын бүгү ботолуңарын эр-тир кезиринге эртерген, аңгыг, чалаг, төсөлгү, төрөгү чоруп, а союулаң машина, самолет дээр мунуң хөлгөң чок.

Төрөн Тывада барбаан, чегең чегин-лаа чок ийин. Ол чораш, лиз-бүрү ажи-мергежил, аажы-чаның кижигеңилең ууружун, чугаала-жар чоран мотан. Шилерге артист кижиге омур-хевирин бот-боттарыга дөмөлөшкөчү кылдыр тургузунга ол оңаа чугаала болур. Амырлар—школа дээр, оон хойну өөренир апар—деп, ол чугаалап чораш. Ону Көк-оол ыңаа ажылаң-лаа чораш. «Ах, чаржын аа!» деп шилени бижирде ол Уугу-Хем районда ыңааңың бар колхозка ай хире чурттааң. Оон аныктарын амырларыңа болушкунуларын көрүп шылап алгай, ол шилени чогалдырыңа база дузалыг болган. Бо комедия ыңаа-даа болза, көрүчүлериң база аажок согуургаар. С. ШОГУ, (Улангын).

«Аж-оок хемиринин чурту» деп уран-чеген баштайгы тыва кылал оонут калдыр ламаны үстүңе ролыңга шуут дөмөлөшкөчү, бир аңаа кылдыр көрүскөң. Оон шилерге ойнааңың чугаа көрүчүлөрү эвес, дөмөлөшкөчү кылдыр келген өөрү беким магадлар чо-деп, уаус болганчок айтырар. Ол ам-даа аңа билинмес. Кижинин мээни шаг-дүштө бөөр «баажын» чок тымык бөөр келген. Оон бүгү-ле чажытарын калың илеридиң тып алырымы билинмес. Антропология деп чаж артен тымык. Кижини дол-дандыр турар ботолуң болган кылалың чугаалаң кижиге чедирин турар салдарын хугайыңа өөренир өртен ол. Мээ дугайыңа бистин били-везе улам калдыр өрар. Ол чорук мээниң аңааңың хайга-раарыңа уауг илгил.

Теория дугаар бүгү-ле аарылар келер үеде чилер ужурайт. Ол теория дугаар ыңааңың дээрин база катан калтайың. Бис хей-ле аары-ларын үе омпен келген бис, ыңаа-даа оон орунуга чала-чар аарылар тыптып калп турар. Хөгжүлгө кижинин мур-нуга чала-чар аарыларын салып турар. Мээниң саймалы-гыңа, хөгжүлгөң чамдык аарылар болур даа-шмээң, аңа-бүрү чырыктар болгаш өскө-даа чүдүлөр шаптыктап турар. Оон уламдың «Нерви аарылар» көстүп келтирел.

Чүс чыл мурунда мы-дыг айтырыг тургустунмаң, ыңааңа бистин урутар-ыстың урутарын амы-дырлыңа калдыг өскө-лөрдө аңа үеде болуру база билинмес.

Чаш кижиге хей-ле чүдүлү дораан сагып ап шылаас. Ол чүдүлү-лаа өжикин азы баш кижиниң мээниң аңааңың калдыр херек. Оун эртемде-нер, башкылар, аңааңың чуга-ла сорулга деп санааң.

Келер үедеңи Курчатовтар, Королетар ам урутар салың-ла халчын турар. Оларын калдыг кижилер болурун бил-бес бис. Ыңааңа чаш кижиге бүрүзү, келер үеңиң зама-тыңың, төлөңгү кылдыр кижигеңилең ужурайт бис.

Н. ВЕДЬМАНОВ, эми

Кызыл шокар булуттар, чарбас. Язы-бүрү улаңымың-хымың латтың күжү хошкөң. Алаарың температу-разың барың талкы райо-нарға 15—12, өскө арткаңа-рыңа 8—13 градус соор.

Кара далай эрикти — Кавказтың аржаан сугаларыг курорттары. 20 хонук. Март 11-ден—30-ге чедир. Өртөз 135 рубль.

Молдавия — 20 хонук. Апрель 1-ден—30-ге чедир. Өртөз 120 рубль.

Федосияда «Маяк» деп туристер базазыңың. 20 хонук. Апрель 1-ден — 20-ге чедир. Өртөз 85 рубль.

Кара далай эриктиң. 20 хонук. Апрель 1-ден—20-ге чедир. Өртөз 85 рубль.

Москвада 10 хонук. Март 1-ден — 15-ге чедир. Өртөз 55 рубль. Ыңааңа бот чорупуң илгилел.

Күзүлгү кижилер даразыңа аркеске келер: Кызыл хоорай, Кочетов кудумчуу, 1. № 102 кабинет.

Аларды совет спортчу Ирина Роднина фигурат чугулаашкыга Олимпий ойнаарыңа төөгүзүлгө бир-ле дугаар үш даңкыр чемпиоң

ЧАРТЫЙ ЭРТКЕН

Кызылдың шыдыраа калуу-нун бирги чери дээр маргала-даа уламчылап турар. Эрткен дыштанар күнде солун ужура-жылгалар В. Луканов биле В. Бузуксевич, С. Донгак биле А. Лубошниковтун аразы-га болгулаан. Республиканың чемпиону чораш В. Луканов бирги разрядчы В. Бузуксевич бир огулун чигең, алымы барыл удукут келди алган. С. Донгак А. Лубошниковтун кийинге доктамаал калдып тургаш, удуулаңыңың уткан.

Шыдыраа клубунун чемпио-ну ижеңер Ю. Белов студент М. Савин уткан.

Бес салымың соонда С. Донгак, В. Луканов дөрт-дөрт, А. В. Бузуксевич, Б. Орожаң, Ш. Монгуш болгаш Ю. Белов олар 3,5—3,5 саналар чоруп туралар. Н. ШИШГИН.

ЧЫЛ БУРУДЕ

Республиканың стол тенни-зигин федерацияның шаңалы дээр маргалада эртен дыштанар хуңерде Кызыл-дың «Херес» спорт залыңа бол-луп эркен. Аңаа Кызылда болгаш районнарда келген тенничтер киришкен.

Эр удууң аразыңа чемпио-н ат дээр оон Кызылдың тууга банкының ижеңер, спорттун бо хевиринге респу-блика чемпиону Владимир Фу-тинков биле харылаа эртен-линиң чолалың Николай Данчир-оол оларын аразыңа болган. Солун оюнун түңсүл В. Фунтуктун элелес-биле төңгөн. Ушкү шаңалың Ак-Довуркат келген Сергей Даржаа ээлэң.

Республиканың күш-куу-ту-ра болгаш спорт комитетинин төлөөн Мария Шыраң херэ-жөн спортчуларын аразыңа шыларгаан. Ол түңсөл ужура-жылгаларда Тожунун спорт-чузу Надежда Дажинайың ут-кан.

Республиканың стол тенни-зигин федерацияның шаңалы дээр маргалада чыл буру-де доктамаал эртертин тура-рын шигиндээң.

ТВ

ФЕВРАЛЬ 20-ДЕ БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДА

10.00 — «Уе». Информастыг программалар. 10.50 — XIII кышкы Олимпий ойнаарыңа. 11.10 — «Кызыл погоннар». Хой сериалыг уран-чеген теле-фильм. 2-ги серия. 12.15 — XIII кышкы Олимпий ойнаарыңа. 12.40 — 10 км. Кышкы спорт. 1000 м. Эр кижилер. 13.45 — Медээлер. 13.50 — Чалсар.

КЫЗЫЛДА 15.45 — «Орус дыл өөренип

РОДНИНА БИЛЕ ЗАЙЦЕВТИҢ ЧАЙЫННАНЧАК ТИИЛЕГЕЗИ

атты чедип алган. А оон аңаа Александр Зайцев Олимпий ойнаарыңың ийи даңкыр чемпиоңу апарган. Лейк-Плэидке оларын тийааңгелген спортчу мадырлар чорук деп алаар бис. Оларын өг-бүзүңгө уауг өөрүшкү оол туртуттуверге олар 1978—1979 чылдың спортчу сезонунда белекче-мейн, дош кырынче шуут үн-мейн, чангыс-даа маргалаага кириштинин билер бис. Ыңаа-даа бир чыл эрткенге бо ийи алдарлыг спортчу белекчелин база катан эгелен.

Олимпий ойнаарыңа белекче-нип эгеленер. Оларын калымаккай күш-ажыла халаа барбаан. Роднина биле Зайцев чүлгө СССР-ниң шилденек командалынын составында кир-ген эвес, а харын Олимпий ойнаарыңын алдын медалын чаалап алганнар ол.

Спорттун бо хевиринге ийи-ги шаңалы база совет спортчулар Мария Черкасова биле Сергей Шахрай чаалап алган. Герман Демократтыг Респуб-ликаның фигуристери Мануэла Магер биле Уве Бевеерсдорф оларга үшкү шаңалды тымыс-кан.

ШАЙБАЛЫГ ХОККЕЙ. Совет Эзелелин шилденек командалыңың хоккейлериниң оюунда Финляндияның спортчуларын 4:2 санга уткан, ам чангыс-даа аңгырышкын чок чоруп турар. Бо бөлүктө Канаданың хоккейчилери база эки ойнап, оюуну ужуражылгаларда японнары 6:0 санга тиге-леш. Өскө бөлүктө Швецияның командалы биле АКШ-тың спортчулары эки ойнап турар.

ХААН. 10 километр херэ-жөн спортчуларын чарымы.

Манаа Герман Демократтыг Республиканың хаакчымы Бар-бара Петпольд алдын медалын чаалап алган. Ол айткан хем-чээди 30 минута 31,54 се-кундала эркен. 1976 чылдың Олимпиадада ол командала эртен-биле эстафетага мунгун медалды чаалап алган. Ийи-ги үшкү черлерин Финляндия-ның спортчулары Хилла Риц-хуэри биле Хелена Ткало олар элеленер. Совет спортчу-лардан Раиса Сметанина — эртерги, а Галина Кулакова — алдыгы черлерин алганнар.

ЧУРУНТАРДА: конькиге херэ-жөн спортчуларын 1.000 метрге Олимпий ойнаарыңың чемпиону Наталья Петрусева; алдарлыг совет спортчулар Ирина Роднина биле Александр Зайцев олар.

СЭТА-ның фотохроникасы.

Суд залындан БААРТАК АДААНДАН

Комя АССР-ниң Уеник са-райың Парма суурда ном ра-йонун эргелекчин И. Ста-ниславскийниң хууда библио-текиң даямаларына ийи хон-кыг үе негеттинген. Ол да-ның социалист өнүгүш са-мыгдарлары-биле демек-сидиң алабының ажалдачыла-ры тургускан болган шыңы эвес, калдырлашкын арга-ны-биле чыгарыңан эт-хөргөңи-н хавыр сорулга-биле хоулу-га дүшүрүп кылып чоруткан.

Элөөн кам чылдарың дур-гузуңа ном салдымың хуңде кижини тургусуу аргалың сал-гыжын ийит, харын мырлар-бирги черде шыңы, азы эс-кэр чугаалаңа, ажи-хөр-жө-нүң ийин кээр кол хевир ала-рың турган. А оун үстүгү ор-ганнара оон дарталары билер болгаш доуу-биле өскө-лө-рө-нүн эртериндээң.

Күштүг бооп турар хоойлу-лар дугаар Станиславскийни 1977 чылда-ла, баштайгы улуг самыгдалды кылганда үңдү-рүр ужурап турган. Ыдың турбукка «Коммунистторгу» удуручулары, ылаңгыя, оон директору З. Болотов оон фак-тың беким чааада дужаа-га беким айтпаан. Ыңааңаң Л. Станиславский болуңа бу-руу оналтымазы биле ал-ган.

Л. Станиславскийниң хары-ла-тыг кижилериниң саны кө-чү эртен өскөң. Уеник, хо-д-дэр номнар делгир тетейи, Станиславскийниң бажымыңа мөңгүлөш, оортон өскө чер-лерде кижилерге саттымын турган. Чыңаа, ылаңгыя Мос-квада чурттан турар угбазы-нын адыңа ол кызы хемчээ-лиг, чагыдалың 12 үңдү-рүлгөң биле кааа. Москва болгаш суурда чурт-тал турар хей-хөй өнүктүр, таныштар база кылдымалы.

«Станиславскийниң херэ-жө-нүн эт-хөргөңиң хавырбы-соон, оун бир чылда эдиң ча-зээр күш-ажыл кылдыр, мате-риалдыг харысалаарың ажа-га ажалдаар эрге көк кылдыр шигинен суу-биле доозулаң.

Бо айткыч талазы-биле «Коммунистторгу» директору З. Болотовын туружу черде элелен: шуут ителге чоруп турда, самыгдал фак-тылар кылдыр бажыткы-тын турда, үңдүлгөңиң кун-ажыл дегенерин «бичи-нн уруу ажаары-биле холбаш-тыр» ажалыңдан үндүргөн деп бижик көстүп келген.

Черле ыңааң мыла аргы эвес холдуг кижилерге сагыш салымчыныг байдал бар. Директорун оон мурнуңаңы оразымың А. Петрова кижиге дадырларын болуңа үңдүрүлгөңиң дээр партияда шигизген турган, оун база-даның тып салымчың эргеле-чкын кылдыр улуг шаңалыг ажалче шилденген.

Э. ВАСИЛЬЕВ, СЭТА-ның корр.

Сытыквар.

ЭРТЕ ЧАЖЫНДАН КИЖИДИР

Биж. Ол өсүтүн үнөш чамдык утуп турар бис. Оон уламдың мыңыг чуга-алар дыйналар: «Бир ай-лы чаш кижиге шымакыл, ол чуну билер бөөр». Оон соонда дөмгү чаш кижиге аажок аактыг, аңааңа, кылкыг кылдыр өзү ораныңа элел-синер бис.

Битин кижини кара чажы-дан кижидир чугаа дээр-ин эртен-да, практика-даа бадыйтаң. Ыңааңа-даа аңаа-тенек, эми эртер шигенчир чаштың нервиң кошок уру-лардан ылаарыңа база берге. Чыңаа, 2—3 харыг кижиге. Ол ылаң, аакталып эгел-леш. Аарааң ол бе, азы ба-гай кижигеңиң бек? Чоор-ту кижигеңиңден эде кижигеңиң берге дээрин ада-не-лер утпас херек.

Уругуң өзүдеңиң кым хайгаараар ужурутуң? Бирги элелде ада-нең. Оон соонда урутар салым кижигеңиң-чилер, башкылар, өмчилер... Бо херекке ада-нең ролу уауг. Өг-бүлөгө мыт-шмээң, алгыш-кырыш чок, олар ара-зыңа эл-найралдыг болза, чаш кижини кижигеңиңге уауг ужу-дузалаң. Кезээде алгыш-кырыш долган бажы-га чаштар нервиң кылдыр өзөрч чугаажок.

Бир эес ада-нең арага-лаар болза, чаш кижиге дык-ка берге. Алкоголь уругуң өзү-деңиңе дыкша шытыктыг, оун черде эки чангыс өөртенес. «Берге» дирткен элелдериниң хөй кезин ада-нең арага-же сүдүлүгү өг-бүлөңдөн үнүп турары таварыла эвес.

Бистин чуртунуга чаш кижигеңиң дугайыңа сагыш салдымың оон төртүтүңиң беким мурунда эгелээр. Амгы үеде педиатрия болгаш аку-шерство талазы-биле ажал-дыг угланышкынын хайга-ран турар кол тып база тур-густунган. Делегейиң уру-тар чыныда, октябрь 19-та, Москва хоорайга пенци бол-гаш чаштын кадымын кам-та.

Бөгүн республикага бүргөп, азыр, чамдык черлерге бис-

Тыва туризм болгаш ЭКСКУРСИЯ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ ОБЛАСТЬ ЧӨВҮЛДИН ДИЛАЗЫНДА МАРШРУТТАРЖЕ ПУТЕВКАЛАРЫН СЭРЕГЕ СҮМЕЛЕР ТҮР:

Крымче. Хуусааы 18 хонук. Март 1-ден 18-ге, апрель 1-ден 18-ге чедир. Путькааның өртөз — 190 рубль. (2 кижилг өг-бүлөгө).

Ноган-Думчук — Чаа Афонче. Хуусааы 18 хонук. Апрель 1-ден 18-ге, апрель 11—25-ге чедир. Өртөз—90 рубль.

Кавказтын аржаан сугаларыг курорттарында Ожун Доңа чедир. Хуусааы 20 хонук. Март 2-ден 21-ге чедир. Өртөз 130 рубль.

Чөөн Крымны дургаар. Хуусааы 20 хонук. Март 3-тен — 22-ге чедир. 13-тен май 2-ге чедир. Өртөз 90 рубль.

АГААР

Бөгүн республикага бүргөп, азыр, чамдык черлерге бис-

Эмчиң сүмези

Эм үнөш болур. Бирги ай-нда канчаар-даа кижигеңиң болуусуңа, чаш уруг чуга-лап, кылашкан өөреним. Ол генетика программаның дү-рүмү-дүр.

Эртен-шигилелериниң дузасы-биле бичик кижиниң калдыг мергежилең согуу-галдың баш ууру тодарымы ап болур бе?— дээр айтыр-гын хөй-хөй ада-нелер салып турар.

Тодарың бөлбөй аңа. Чаш кижиниң мээниң ажал-чорудулаңың шигиндээң, оон чүү чүгөң согуураадың баш бурунгар билди алыр-ын ийиң аргың бар. Ылаңгыя спортта азы белекче халдык-шымылдар эрте-чажыңаң илээр. Музыкага согуура-дыг кижиниң база бичигинде-ле тодарып болур. Ол арга-ны аудиометрия дээр.

Спортта болгаш балетке халдыкшымыл чаштарын шигиндеш тып турар бис. Ыңааңа-даа шкколада мерге-жил шигин алырың дуга-йыңа чугаа азың чоруп ту-рарын манаа минир ужурайт бис. Элеңдер-биле ажалдыг психоанализ специалистер уругач чорудар болза эл.

Кижиниң нервиң, аңааңа болуру кааңа-даа, найы-даа хире сайынар кел-винес, черле чинтес бе?

Кызыл шокар булуттар, чарбас. Язы-бүрү улаңымың-хымың латтың күжү хошкөң. Алаарың температу-разың барың талкы райо-нарға 15—12, өскө арткаңа-рыңа 8—13 градус соор.

Кара далай эрикти — Кавказтың аржаан сугаларыг курорттары. 20 хонук. Март 11-ден—30-ге чедир. Өртөз 135 рубль.

Молдавия — 20 хонук. Апрель 1-ден—30-ге чедир. Өртөз 120 рубль.